

Bir Söyleşi

Erdem Akça ile Bediüzzaman Said Nursi'nin İktisad Risalesi Üzerine Söyleşi

Funda DEMİRER

Funda Demirer: Konumuza geçmeden önce kısaca sizi tanıyabilir miyiz?

Erdem Akça: İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi İktisat Bölümü mezunuyum. Bir kamu kuruluşunda Mali Hizmetler Uzman Yardımcısı olarak 3 yıldır görev yapmaktayım.

FD: Bediüzzaman Said Nursi İktisad Risalesi'nin başında “İktisad ve kanaate, israf ve tebzîre dairdir” diye bir not düşmüş. Bu kavramları açıklayabilir miyiz?

EA: Kavramlar anlaşılardan meselelerin anlaşılmayacağı kanaatindeyim. Kavramlar, bir bilimin şahdamarıdır. İktisatçılar, iktisat terimini, ‘sonsuz insan ihtiyaçlarının sınırlı kaynaklarla karşılanmasını inceleyen sosyal bilimdir’, diye tanımlar. Dikkat edilirse, bu tanım kendi içinde çelişkilidir. Çünkü sınırlı kaynaklar, sonsuz ihtiyaçları karşılayamaz. Aslı tanıma geçerse, iktisat, Arapça bir kelime olup “kasd” kökünden türetilmiştir. Arapça gramerine göre de iftial veznedir. İftial vezni, bir fiili yapmanın kişinin fitratının ayrılmaz bir parçası haline gelmesini ifade eder. Kasd tabirini hukuk bilimi, bir fiili bilerek ve isteyerek yapmak olarak tanımlar. Bu açıdan hukukta anlık bir öfke ile işlenen bir cinayete, su-i kasd ile işlenen bir cinayete aynı ceza verilmez. Bu tanımdan yola çıkarak diyebiliriz ki iktisat, bir insanın (kasdi olarak) elindeki maddi imkânların, en zaruri ihtiyaçları öne alıp en göreceli istekleri sonraya bırakacak şekilde sıralanıp harcamasıdır.

Kanaat ise, Arapçada, bir çobanın, koyunlarını suya kanacak kadar sulaması anlamındadır. İkna kelimesi de, kanaat kökünden türetilmiştir. Aklın, ilim ve hikmet suyuyla kanması ve hakikate susuzluğunun giderilmesi manasındadır. Bu açılardan iktisat biliminde kanaat, kişinin elindeki imkânları en verimli, en etkili ve en ekonomik şekilde kullanarak onunla yetinmesi diye tanımlanır. İnsanın duygularını koyunlara benzetirsek, insanın duygu koyunlarının en büyük susuzluğu, en âcil ihtiyaçlarıdır. İmkânların en âcil ihtiyaçlar için kullanılması ve sıkıntılarını gidermesine, maliye bilimi “ etkililik ” adını verir.

İsraf, iktisadın zıddıdır. Tebzîr ise, savurganlık manasıyla, kanaatin zıddıdır. Kur’ân, bu Risalenin başında geçen âyetin devamında “İnnehu lâ **yuhibbu'l-müs-rifîn**” (A'raf, S:31) diyerek, iktisatlı olmanın Allah'ın sevgisine erdirdiğine işaret ettiği gibi; İsra sûresinde “İnne'l-mübezzirîne kânu ihvâne's-şeyâtîn” (İsra, S:27)

diyerek de, savurganlığın insanı şeytanlara kardeş haline düşürdüğünü bir değişmez hakikat olarak vurgular.

FD: Said Nursi'nin İktisad Risalesini yazdığı yıllarda Türkiye'de 5 Yıllık Kalkınma Planları ilk defa oluşturulmaktaydı. Neden Bediüzzaman bu risalenin girişinde hemen iktisad-şükür ilişkisini işliyor da iktisad-sanâyi bağlamına değinmiyor?

EA: Çünkü canlılığın, madde ile ilişkisinin fitrî neticesi şükürdür. Şükrün en külli ve en kalitelisi ise, şuurluca yapılanıdır. Ki bu şükür, insan türüne has bir keyfiyettir. Bu açılardan Kur'ân, haklı olarak şükrü, canlılığın ana gayelerinden biri olarak gösterir. Bu önemli hakikatten dolayı insan fitratını ve yaratılış âlemini bir kitap gibi okuyan peygamberler insanlığa daima bu dersi vermişlerdir. Hz. Süleyman kıssalarında, Hz. Lokman'a hikmet verilmesinde, Hz. Nuh'un “abd-i şükür” olarak isimlendirilmesinde hep bu vurguyu görürüz.

İnsan denilen şuurlu varlık İslâm ahlak felsefesinde vurgulandığı üzere akıl, kalp ve nefisten meydana gelir. Said Nursi'nin birçok yerde ifade ettiği gibi akıl, kâinattaki san'atta ve hikmette görünen “kemal” hakikatiyle; kalp, kâinattaki san'atta görünen “cemal” hakikatiyle muhatap olduğu gibi nefis de, kâinattaki nimet ve rızıklarda kendini gösteren “rahmet” hakikatiyle muhataptır. Bu açıdan İktisad Risalesi, doğrudan doğruya nefis ve onun terbiyesi ile alakadardır. Bundan dolayı Said Nursi hayatta iken Külliyyattaki 3 bölümü birleştirip Ramazan – İktisad – Şükür Risalesi olarak derleme bir kitap yapmıştır. Bu öncelmeden yola çıkarak diyebiliriz ki: Şükürsüz ve hırsın esiri bir sanayi, şu anki dünya savaşlarının ve işgallerin ana kaynağıdır. Bu yüzden çözüm, hırsa dayanan müsrif sanayiye değil, şükür ekseninde yürüyen ve küresel barışı doğuran iktisattadır.

FD: Nefs ve canlılık arasındaki bağ nedir ki, iktisad konusunda böyle hayatî değer arz ediyor?

EA: Nefs, nefes alıp veren yapı demektir. Hatta Arapça köküyle nefes ile nefis, aynı köktendir. Âyet der: “Her nefes alıp veren yapı, bir gün ölür ve soluğu kesilir.” Nefes ve hava, bir canlılığın en temel ihtiyacıdır. Nefesle, canlılık var olur. Yiyecek ve içecek ile canlılık devam eder, beslenir ve büyür. Said Nursi İktisad Risalesi'nin başına “Yiyin ve için ama israf etmeyin” (A'râf, S: 31) âyetini kasdî olarak koyuyor. Çünkü bu âyet iktisat biliminin incelediği ekonomi dünyasının iki ayağından en önemli ayağına vurgu yapıyor. İktisat, mikro-ekonomi ile insan ve madde ilişkisini ele aldığı gibi; makro-ekonomi ayağı ile de, devlet ve madde ilişkisini ele alır. Fakat devlet, soyut bir hakikat olduğu ve onun temsilcisi insanlar olduğundan dolayı iş özünde insan-madde ilişkisinde başlar ve biter. Bu cihetten madde ile imtihanını kaybetmiş, hırs ile maddenin esiri ve kölesi olmuş bir idarecinin yönettiği ülke ekonomisi israftan ve bin bir çeşit ekonomik hiyanetlerden kurtulamaz. Bundan dolayı Kur'ân ve onun bir talebesi olan Said Nursi öncelikle

ve bizzat insan-madde ilişkisini ele alıyor. Şahsî hayatında iktisatlı olan ve ona emânet edilen imkânlara hıyanet etmeyen, elbette ve elbette devlet idaresine geçse daha hassas olur, demek istiyor. Peygamberler hariç bu mevzuya verilecek en güzel iki misal Hz. Ebu Bekir ve Hz. Ömer (R. Anhuma) dir ki, onlardaki idare hassasiyetini, manevi değerleri inkâr eden Marksistler dahi takdir ediyorlar.

FD: Said Nursi neden bu Risalede insan bedenini bir saray ve şehre benzetiyor?

EA: Çünkü iktisat tabirinin İngilizce karşılığı olarak kullanılan ekonomi lafzı, Yunancadaki “Oikia” (Ev); “Nomos” (İdare) tabirlerinden geliyor. Said Nursi’nin buna işaret ettiğini söyleyebiliriz. Risale-i Nur Külliyyatında çokça kullanılan “saray-ı saadet” tabirlerinden yola çıkarsak, sağlıklı ve mutlu bir insanın bedeni, bir saray gibi düzenli ve kurallı çalışır; her şey ona mutluluk getirir. İbn-i Arabî gibi bütün ehl-i keşif evliyalara manevi müşahedelerinde insan bedenini, düzenine ve mutluluğuna göre, bazen harabe bir kulübe, bazen paşalara layık bir köşk, bazen de sultanlara has bir saray olarak görmüşlerdir. Biyoloji bilimi de, Said Nursi’nin Otuz İkinci Söz’de belirttiği üzere, insan bedenini düzenli bir şehir gibi görür. Akıl ve beyin, o şehrin vâlisidir. Kalp, o şehrin merkezidir. Alyuvarlar, o şehirde nehir yoluyla ticaret yapan tüccarlar; akyuvarlar ise, bu şehri koruyan polislerdir. Said Nursi İktisad Risalesinde genellikle saray yönünü ele alıyor. İlk planda bu sarayın hâkimi olarak mideyi, kapıcısı olarak dildeki tatma gücünü gösterir. Hemen her insanda beden sarayına giren yiyecek ve içecekler konusunda mide ve dil arasında bir idarî kargaşa meydana geldiğine vurgu yapar. Mide, beynin kontrolünde ve beden ihtiyaçlarına göre şekil almaktadır. Dil ise, keyfidir; ona lezzet ve zevk vereni tercih eder. İnsanın iştah duyduğu şeyler, beden hakiki ihtiyacından kaynaklandığından, beden sıhhat ve düzeni midenin talep ettiklerinin karşılanmasıyla bağlıdır. Bundan dolayı Nursi, körü körüne dile tabi olmanın beden dengesini bozduğunu, yalancı iştahlara yol açtığını ve kişinin fizik açıdan hastalanmasına sebep olduğunu vurgular: “*Kuvve-i zâika, ehl-i gaflet ve ruhen terakki etmeyen ve şükür mesleğinde ileri gitmeyen insanlar için bir kapıcı hükmündedir... Fakat hakiki ehl-i şükürün ve ehl-i hakikatın ve ehl-i kalbin kuvve-i zâikası, rahmet-i İlahiyenin matbahlarına bir nâzır ve bir müfettiş hükmündedir*, der.

Kişinin manevi gelişmesi ve yükselişi nispetinde insanın organları farklı keyfiyetler alır. Seviye yükseldikçe aynı organın gizli potansiyelleri açığa çıkar. Said Nursi sıradan insanlar için yeme ve içmenin hayatı devam ettirme amacına yönelik olduğunu söyler. Hayatın devamı noktasında, söz midenindir. Dil kapıcıdır; lezzet hatırı için beden şehrinde anarşi çıkarmamalıdır. Fakat yeme ve içme, İlâhî birer san’at eseri olan yiyecek ve içecekleri dilin hassas terazileri ile tatma, tartma ve aralarındaki incelikleri fark etme, Allah’ın aynı tür yiyeceklere farklı lezzet ve zevk koymasını bizzat müşahede etmeye yol açabilir. Bu seviyeye gelen bir Hakk dostunun yeme-içmedeki niyeti değişir. Onun için yeme ve içme, birer mârifetül-

lah penceresi olur. Kur'an, Abese sûresinde, insanlığın çoğunun yiyecekler konusundaki bu imtihanda sınıfta kaldığını bildirmek için der: "Fe'l-yenzûri'l-insânu ilâ taamihî" (İnsan yediği yemeğe nazar etsin!) Nazar, akıl gözüdür. Demek Kur'an, her insanın yemekler konusunda bir nazariyesi (teorisi) olmasına dikkat çekiyor. Bu yüksek seviye noktasında Nursi, insan dilini Allah'ın rahmet ve kudret tecellilerini tadıp zevk eden, hamde vesile kadri yüce bir devlet başkanına veya şükre vesile bir müfettişe benzetiyor.

FD: Said Nursi, Risalelerinde iktisadın sık sık bereket getireceğini vurguluyor ve kendi hayatından misaller veriyor? Bereketin tanımı nedir?

EA: Bereket, birin bin olması, bir şeyin çok şeye dönüşmesi veya çok çeşitli yararlar sağlayacak şekilde sonuç vermesidir. Maliye biliminde bereketin karşılığı, *verimlilik*dir. Bereket hakikati, Rahman ve Mülk surelerinde vurgulandığı üzere İlâhî yaratma sisteminin ayrılmaz bir parçası ve Birinci Söz'de açıklandığı üzere rahmet hakikatinin kâinatta görünür şeklidir. Bereket hakikati, vâhidiyet ve ehadiyet tarzında iki şekilde görünür. Mesela 1 mısır tanesi, toprağa ekilmesiyle ondan 7 koçan çıksa ve her birinde 100 dane olsa, sene başında 1 dane olan mısır sene sonunda 700 dane olur. Eğer o 700 mısır danesi tekrar toprağa ekilse aynı şekilde mahsul verseler ikinci yılda 490.000 dane mısır olur. Geometrik bir seri şeklinde bütün canlılar dünyasında bu çoğalma meydana gelir. Ki bu, bereketin vâhidiyet cihetidir. Ayrıca bir elmanın, kuş için gıda, insan için meyve, doktor için ilaç, bir natürmort ressamı için obje, bir sevgili için hediye olması da bereket hakikatinin vâhidiyetinin diğer cephesidir. Halkın geneline kabul edilen bereket ise, peygamberlerin mucizelerinde ve evliya kerametlerinde meydana gelen, bir tabak yemeğin 100 kişiye yetmesi şeklinde ehadiyet tarzındaki bereket tecellisidir. Said Nursi'nin kendi hayatından verdiği bal ve para misallerine baktığımızda, minimalist bir yaklaşımla sıkı bir iktisat politikasıyla nefsin ve beden sarayını idare ettiğini görüyoruz. Said Nursi'nin şahsî uygulaması, Maliye biliminin verimlilik düsturununun tatbikidir. Nitekim hayatında olağanüstü bir tarzda berekete mazhariyetini birçok Risalesinde anlatır. Sebeplerin bittiği yerde sebepler-üstü icraat devreye girdiği için...

FD: İktisadın, izzete yol açtığına vurgu yapıyor. Biraz açabilir miyiz?

EA: İzzet, Cevşen'de Hz. Peygamber'in (aleyhissalatü vesselâm) belirttiği üzere, kudretin bir zâta verdiği üstün ve gâlib konumdur. Zıddı, "zillet"tir. Zillet, toplum içinde gölge gibi ezik bir vaziyete düşmedir. Zenginliğin verdiği üstünlüğe ise, "şeref" denilir. Zıddı, "rezillik"tir. Bir Müslümanın, yersiz harcamaları dolayısıyla veyahut idari beceriksizliğinden ötürü iflas edip dilencilik konumuna düşmesi bir rezilliktir. Hz. Peygamber (aleyhissalatü vesselâm) dilenmeyi, iflas eden kişi için geçici süreli bir çare ve hak olarak sunar. Fakat dilenmeyi meslek edinmeyi yasaklar. Said Nursi bir kişinin emeğiyle elde edeceği imkânların, az dahi olsalar, zaruri ihtiyaçlara öncelik vererek sarf edildiğinde kişiyi kesinlikle

dilencilikten, borç esaretinden kurtaracağını vurgular. Zaruri ihtiyaç konusunda da rızık, hakiki ve mecâzî olarak ikiye ayırır. Hakiki rızık, hayatı devam ettiren rızık olduğunu; mecâzî rızık, beden sarayını keyiflendiren bir süs olduğunu vurgular. Hakiki rızık konumunda olan peynirli börek gibi ucuz şeyleri bırakıp en âlâ baklavalara çok para vererek onları rızıkmişçasına yemenin israf olduğunu ifade eder. İktisat biliminin tabiriyle “lüks ihtiyaç” konumunda olan ve pahalı mecâzî rızıklar yüzünden birçok kişinin ve aile efradının borç altına girdiğine ve toplumdaki para dilenmeye mecbur kaldığına işaret eder. Bu noktada Bediüzzaman, Hz. Peygamber’den (aleyhissalatü vesselâm) iki hadis aktarır. Birincisi: *İktisat eden asla sefil ve rezil olmaz*. İkincisi: *Elindekine kanaat eden, izzet bulur; aç gözlülük yapan, zillete düşer*. Bu mevzuya dair şu tarihi vak’a makro-ekonomik planda çok önemlidir: Osmanlı devlet bütçesini ve iktisadî yapısını Koçi Bey’e incelettirip düzeltme çabası gösteren 4. Murat Han, Rusya’nın Osmanlı’dan borç talep etmesi üzerinde izzet-iktisat ilişkisine dair şu çarpıcı cümleyi söyler: *Verin! Bugün borç alan, yarın emir alır*.

FD: İktisat Risalesi makro-ekonomik planda nasıl okunabilir?

EA: Öncelikle pazarlığın önemine değiniyor. Pazarlık, satıcı ve alıcı için hem bir nefis terbiyesidir; hem piyasanın sun’î fiyatını düşürerek enflasyonu engelleyen bir unsurdur; hem piyasada emniyeti ve toplumsal sadakati sağlayan bir çaredir, diyor. Bu manada pazarlık imkânı vermeyen market alışverişlerinden ziyade, pazarlık sünnetinin canlı yaşandığı halk pazarlarının daha bereketli ve verimli alışverişlerin yapıldığı yerler olduğunu söyleyebiliriz. Mühim bir şart, alıcının uyanık olması ve satıcının çürük mal vermesine mahal vermemesidir. Buna karşı tedbir olarak şart muhayyerliği (malı iade hakkı) kullanılabilir. Nitekim Hz. Peygamber (aleyhissalatü vesselâm) alışverişte çokça aldatılan Hibban bin Münkız’a (R.A.) tüccarlara “Aldatmak yok” demesini ve onlardan 3 günlük malı iade hakkı istemesini öğütlemiştir. Bu durumda mal özürsüz olsun veya olmasın üç gün içinde geri getirildiği takdirde, mal, satıcı tarafından geri alınmak mecburiyetindedir.

Said Nursi iktisatsızlığın hırsa yol açtığını, hırsın da bazı ekonomik zararlara sebebiyet verdiğini söyler ve konuyu şöyle kritik eder: *Hırs, kanaatsizlik verir. Kanaatsizlik ise, sa’ye, çalışmaya şevki kırar. Şükür yerine şekva ettirir, tembelliğe atar. Ve meşru, helal az malı terk edip, gayr-ı meşru, külfetsiz bir malı arar*. Bu cümleye eklediği dipnot tam makro-ekonomik problemlerin kaynağına temas eder: *İktisatsızlık yüzünden müstehlikler çoğalır, müstahsiller azalır. Herkes gözüünü hükümet kapısına diker. O vakit hayat-ı içtimaiyenin medarı olan san’at, ticaret, ziraat tenakus eder. O millet de tedenni edip sukut eder, fakir düşer*.

FD: Müstahsil ve müstehlik tabirleriyle ne demek istiyor?

EA: Müstehlik, tüketici demektir. Kelimenin kökü, “helak”tır. Kavimlerin helâkında olduğu gibi... Kur’ân canlılar hakkında, “Her canlı ve nefes alan yapı,

ölür”, cansızlar hakkında da “Her şey ve nesne, helak olur” der. Canlı ve cansız bütün nesnelere, maddi yapı ve onun kaynağı olan kuvvet ortaktır. Bu cihetten Kur’an maddeyi baz alan, ruhu ve hayatı, ruhanilik ve diriliğin kaynağı olan ilim ve duyguları merkeze almayan bütün ekonomilerin tükenmeye mahkum olduğuna işaret ediyor. Nursi’de aynı şeyi burada vurguluyor. Hadislerde Ahirzaman’da geleceği vurgulanan Ye’cüc-Me’cücülerin ana özelliği olarak her şeyi yiyip tüketmeleri, su kaynaklarını bile kurutmaları gösterilmesi tüketim mantığının yayılacağına işarettir. İslam’da ise, tüketmek yoktur. Her emeğe ücret verme, en azından “Eline sağlık! Çok güzel olmuş! Allah razı olsun! Kesenize bereket” şeklinde üreticiyi çalışmaya ve üretmeye sevk edecek güzel sözlerle karşılık vererek, üretime katkı sağlamak vardır. Zâten Said Nursi’nin bu Risalede çokça vurguladığı şükür kelimesi etimolojik olarak ‘memnuniyet içinde güzel bir karşılık verme’ demektir. Bu manada Esmâ-i Hüсна’dan bir tanesi de, Şekûr’dur.

Müstahsil, elde ettiği ilim ve tahsille, yeryüzündeki imkânlar tarlasını kullanarak üretmeye ve hâsılat elde etmeye çalışan kişi demektir. Üretim, ziraat ile olur. Madencilik, bir üretim değildir. Çünkü maden, üreyen bir kaynak değildir. Madencilik, hammadde tedarikidir. Ziraat, hayatı önemi haiz ham maddeleri çoğaltmak ve hayatı desteklemektir. İnsanın ürettiklerinde hem kendisinin hem beslediği hayvanların rızkı vardır. Bu konuya Abese ve Naziat suresi vurgu yapılmıştır. Ziraat ve madenciliğin tedarik ettiği hammadde, ya doğrudan doğruya mübadeleye konu edilir; buna, ticaret denir. Veyahut işlenir daha kıymetli mallara dönüştürülür. Eğer bu el işçiliği tarzındaysa “zanaat”; makine üretimi tarzında ise, “san’at” adını alır. Şu an çokça kullanılan sanayi lafzı ise, san’at kelimesinin çoğuludur. Ki temelde kâinattaki İlahî san’atın kopyalanmasına dayanır. Fakat kopya aslın yerini tutmadığından bu sanayi, insan ve çevre sağlığına ve dengesine zarar vermiş; âyetin vurguladığı üzere yeryüzünde fesad zuhur etmiştir.

Madencilığe dayanan teknoloji, insan türünün korunması ve hayatın kolay yaşanmasına vesiledir. Kur’an bu manada sanayinin kaynağı olan demirdeki şiddetli gücü vurgular. Teknolojik ürünler ekonomik açıdan kıymetli görünseler de, İktisattaki elmas-su paradoksunda olduğu gibi, hayatı bir durumla karşılaştığında ziraat ve ona dayanan üretimin ne kadar değerli olduğu ortaya çıkar. Çünkü teknolojik ürünler hayat için zaruri ihtiyaç değildirler. Bu açıdan ekonominin temeli, ziraat ve rızıktır. Hz. Peygamber (aleyhissalatü vesselâm) enflasyon meselesini anlatan **narh hadisinde** bütün ekonomiyi Beş Esmâ-i Hüсна’nın icraatı olarak nitelendirerek der: *Fiyat sınırlamasını, Allah koyar. Allah, Hâfid’dir (fiyatları düşürendir), Râfi’dir (fiyatları yükseltendir), Kâbid’dir (piyasayı sıkandır), Bâsüt’ür (piyasayı genişletendir), Rezzak’tır (devamlı rızık verendir).* Allah’ın, celal ve cemal tecellileri, Onun iki eli gibidir. Ekonominin temeli olan arz ve talep kanunları, piyasa âlemindeki iki İlahî eldir. Allah, celaliyle, üretimi kabz eder, sıkar; cemaliyle, üretimi bolluşturur. Üretim ve arz azalınca, fiyatlar yükselir; üretim artınca,

fiyatlar düşer. Bu şekilde fiyatları yükseltip alçaltan Allah'tır. Ürün az olunca, satıcının daha çok para kazandığı tarihte hayretle görülmüş ve buna iktisatta, "King Kanunu" adı verilmiştir. Bu açıdan ürünün azlığı içinde gelirin çokluğu, Allah'ın icraatlarının mükemmelliğini gösterdiği gibi; ürünün bolluğu içinde müşterinin talebinin yetersizliği de, Allah'ın piyasalarda cemel içindeki celalini gösterir.

Bediüzzaman Said Nursi san'at, ticaret, ziraat şeklinde bir sıralama yapıyor. Çünkü medeniyetin alameti, sanayidir. Hem üretimin ve sanayinin, özel sektör eliyle yapılması gerektiğini açıkça ayırıyor ve *Hükümet kapısı, tüketicilerin yeridir*, diyor. Hem de bir ülkenin gerileme ve ilerleme seviyesini *Kamu sektörünün ekonomideki payı* belirler, diye açıkça ifade ediyor.

FD: Said Nursi İktisadın maneviyata katkısı nasıl ele alıyor?

EA: Öncelikle kişinin ihlâsına sebep olduğunu vurguluyor. İktisatsızlıktan kaynaklanan hırs duygusunun ehl-i takva birisinde bulunduğu onun halkın teveccüh ve takdirine yöneleceğine; bunun da o kişiyi zaman içinde riyaya sokaçağına ve dünyaya bağlayacağına değiniyor. Kanaatkârlıktan kaynaklanan istiğna duygusunun kişiyi ihlâsa erdiren bir sır olduğuna dikkat çekiyor. Dine hizmet etme noktasında model olan bütün peygamberlerin âyet diliyle "Sizden bir ücret talep etmiyorum. Ücretim varsa o da Rabbü'l-Âlemîn'e aittir" (Şuarâ, S:127) sözleri, hırsın ve dolayısıyla iktisatsızlığın din hizmetini baltaladığını ifade eder.

Maneviyatın en yüksek noktası olan nefis terbiyesi, bedendeki kuvvetin zararlarından kurtulup onu hayır ve hakka hizmetkâr hale getirmektir. Bu seviyeye terim olarak, "kudsiyet kesbetme" deniliyor. Böyle bir kişinin alâmeti, kalbinden madde aşkının çıkması, zühde ermesi, başkalarının menfaatini kendi menfaatine tercih etmesidir. Tarihin bize gösterdiği üzere başta bu terbiyeyi yaşayan sahabiler ve sonrasında milyonlarca evliyada bu maddi kerametler hep görünmüştür. Bu maddi keramet mevzusu göreceli bir mesele değildir. Kur'an'da Hz. Süleyman'ın vezirinde, Hz. Meryem'in şahsında yeri olan sabit hakikatlerdir. Bu cihetten herkes tarafından tecrübeye açıktır. Maddeden kudrete geçmeye çalışan hakikat yolcuları için uğranılacak birer duraktır. Said Nursi bu yolcuğun üç aşamasını ve rotasını gösteriyor: "*Aklı, midesine; kalbi, nefesine; ruhu, cesedine hâkim olmak...*" Risalenin başında da ön şart olarak midesi, diline hâkim olacak diyor.

FD: Bu verimli söyleşi ve bilgilendirmeniz için teşekkür ederim.

EA: Asıl ben teşekkür ederim. İnşallah Üstad Bediüzzaman Said Nursi'nin hususiyetle üzerinde durduğu bu meseleyi anlamak noktasında bir katkımız olmuştur. Kusur bizden, muvaffakiyet Allah'tandır.